

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНСТИТУТИ ТА
НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА»**

Виконав: студент 4-го року навчання,

Спеціальності

051 Економіка

Захаревський Петро Олексійович

Керівник Бажал Ю.М.,

доктор економічних наук, професор

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з
оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«___» _____ 20___ р.

Київ – 2022

Зміст кваліфікаційної роботи

Вступ.....	3
Розділ І.	5
Глобалізація як чинник створення міжнародних організацій	5
Типологія міжнародних організацій	7
Економічна інтеграція на прикладі Європейського Союзу	9
Взаємодія національної економічної політики та міжнародних організацій.....	12
Розділ 2.	14
Діяльність міжнародних економічних організацій.	14
Співпраця з СОТ та динаміка міжнародної торгівлі України	18
Співпраця України та міжнародних фінансових організацій. Державний борг	22
Розділ 3.	25
Переваги та недоліки співпраці з міжнародними економічними організаціями	25
Роль міжнародних організацій у формуванні національної політики ..	26
Рекомендації щодо здійснення економічної політики у рамках співпраці з міжнародними організаціями	27
Висновки.....	30
Список використаних джерел	32

Вступ

Актуальність проблеми. Міжнародні організації наразі являються важливою ланкою світової економіки. Глобалізаційні процеси примножили відносини між країнами та регіонами, ставши в тому числі і рушієм економічної діяльності держав. В умовах спільних ринків, міжнародного поділу праці та наявності країн, які потребують допомоги у нарощенні економічного потенціалу та економічного зростання, міжнародні організації виступають регулятором та впливають на процес створення державами власної економічної політики.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження стануть принципи діяльності обраних мною міжнародних організацій, їх звіти та доповіді а також статистика Державної служби статистики України.

Предмет дослідження. Предметом є вплив міжнародних державних організацій на економічну діяльність країн, їх поведінку при веденні зовнішньоекономічної діяльності та на створення економічної політики, слабкі та сильні сторони співпраці з країнами.

Мета і завдання. За допомогою аналізу діяльності обраних міжнародних організацій, виявити слабкі та сильні сторони співпраці країн з міжнародними організаціями, проаналізувати деякі економічні аспекти України в контексті співпраці з міжнародними організаціями та розробити власні рекомендації щодо перспектив співпраці.

Методи дослідження. Аналіз діяльності міжнародних організацій на основі їх статутів та звітів, аналіз статистики Державної служби статистики України, створення гіпотез щодо наслідків співпраці міжнародних організацій та держав.

Практичне значення отриманих результатів. В результаті виконання кваліфікаційної роботи були досліджені елементи співпраці України, інших

країн та міжнародних організацій. Також були розроблені рекомендації з розробки економічної політики при співпраці з міжнародними організаціями.

Розділ І.

Глобалізація як чинник створення міжнародних організацій

В умовах світової глобалізації та міжнародної торгівлі міжнародні економічні інституції виступають невіддільною складовою у створенні економічних цілей, їх підтримки та контролю. Співпрацюючи з державами, такі міжнародні інституції сприяють економічному зростанню економік цих держав. Даючи не лише ресурси органам управління державою та економічною політикою, ці інституції допомагають у створенні довгострокової стратегії розвитку. Також, міжнародні економічні інституції виступають регуляторами у міжнародних економічних відносинах суб'єктів (транснаціональні компанії, фірми, підприємства та ін.)

«Міжнародна організація - це об'єднання держав, установ, фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур і діяльність яких виходить за національні кордони» [1, с.9]. Саме діяльність таких організацій за межами національних кордонів і робить діяльність інституцій важливою та впливовою у контексті міжнародних економічних відносин.

Утворення міжнародних організацій зумовлено процесами глобалізації, що почалися ще з утворення Великого шовкового шляху та Великих географічних відкриттів. Останні два століття глобалізація значно посилювалась з приходом та стрімким розвитком інформаційних технологій, появи нових гравців на міжнародній арені. Тут також варто згадати теорію порівняльних переваг Девіда Рікардо, концепція якої залишається актуальною і зараз. Наразі можна говорити про міжнародний поділ праці, який виокремлює певні країни та навіть регіони у виробництві певних товарів та послуг.

Глобалізація сприяла не лише тому, що давала можливість отримати доступ до будь-якої послуги/товару/інформації, а й посиленню інтеграції, якій передував міжнародний поділ праці. В результаті утворилися економічні,

політичні, військові, міжнародні союзи, такі як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Північноатлантичний Альянс та ін. Нерідко, коли не лише економічні чинники ставали рушієм для створення таких союз. Я маю на увазі політичні чинники, що ставали причиною створення політичних об'єднань у відповідь на глобальні зміни у світі. Наразі існують військово-політичні об'єднання (Північноатлантичний Альянс) та політичні (Рада Європи, Ліга арабських держав).

Проте, якщо розглядати саме економічну інтеграцію, Європейський Союз є найяскравішим прикладом того, як посилюється економічна взаємодія країн, як зближується їх взаємодія, від експортно-імпоротної політики до монетарної та законодавчих аспектів регулювання господарської діяльності.

В результаті успішності інтеграційних процесів, для країн утворюються спільні умови для ведення господарської діяльності, виходячи за межі кордонів країн-членів такої інтеграції. Така інтеграція, в кінцевому результаті, встановлює єдині «правила гри» для всіх учасників – економічні, правові, технологічні та інші вимоги до здійснення економічної діяльності.

Якщо говорити про економічну інтеграцію, значну роль в її посиленні зіграли транснаціональні компанії та банки, які діють на менш глобальному рівні, ніж економічна інтеграція держав, але сприяють такій. Оскільки транснаціональні компанії та банки привносять не лише міжнародні економічні відносини, але й ті самі «правила гри» - корпоративну культуру, культуру ведення бізнесу, правового забезпечення економічної діяльності.

В утворенні міжнародних організацій, окрім політичних та економічних чинників, також беруть участь розповсюдженні по усьому світу проблеми, такі як: обмеженість певних ресурсів, демографічні проблеми, проблеми екології, перенаселення та ін. Такі проблеми, виходячи з їх назви, не можуть бути вирішені однією країною.

Отже, саме вищезазначені чинники (політичні, економічні, глобалізація, міжнародний поділ праці, економічна інтеграція та світові проблеми) стали причиною для створення світової економіки і, як наслідок, міжнародних економічних організацій.

Типологія міжнародних організацій

За посібником «Міжнародні організації» Ю.Г. Козака, міжнародні організації можна розділити за такими основними критеріями:

- Членство суб'єктів міжнародних відносин і юридичний статус організації;
- Географічне поширення;
- Функціональна спрямованість;
- Характер діяльності.

«За складом членів і юридичним статусом організації поділяються на міждержавні і неурядові. Міждержавні організації утворюються на рівні офіційних угод між країнами та їх законними представниками. Угоди між двома країнами називаються двосторонніми або білатеральними, але вони ще не утворюють організації у звичайному розумінні. Якщо узгодження є багатостороннім, то дії країн носять інституційний характер і формується організація як інституційна одиниця міжнародних відносин. Різновидом цього типу організацій є міждержавні економічні організації (МДЕО).

Прикладів міждержавних організацій чимало: ООН, НАТО, ОБСЄ та ін.; серед МДЕО - Європейський Союз, МВФ, НАФТА та ін. В роботі міждержавної організації бере участь офіційний представник уряду країни-члена; відповідальність за його дії несе уряд країни»[1, с.14]. Тобто, і приймати або висувати певні рішення представник країни-члена такої організації може лише з надання йому такого права керівництвом країни.

В неурядових організаціях, члени цих організаціях не є вповноваженими представниками керівництва своїх країн. Вони здатні висловлювати власну

точку зору, а не позицію уряду, а також позбавлені відповідальності за свої дії у контексті обговорення та прийняття рішень. Також, відмінністю неурядових організацій від міждержавних є необов'язковість прийняття рішення неурядових організацій, їх рішення можна представити як консультації або рекомендації. В економічному розрізі також присутні неурядові організації – Міжнародна торгівельна палата, Європейське товариство для вивчення громадської думки і ринкової кон'юнктури, Міжнародний центр оптової торгівлі. Це є прикладом загальноекономічних неурядових економічних організацій, але існують й такі, які спеціалізуються на певній галузі (Європейський меблевий союз), об'єднують певні регіони (Скандинавське кооперативне оптове товариство) або спрямовані на громадські соціальні та економічні питання (Міжнародний комітет з наукової організації праці в сільському господарстві).

Типологія неурядових економічних організацій є похідною від загальних типів міжнародних організацій. Тут також є ділення за географічною ознакою – глобальні та регіональні організації. Глобальні міжнародні організації не прив'язані до розташування країн-членів, а регіональні, як правило, формуються при наявності спільних кордонів або близькому територіальному розташуванню. До глобальних міжнародних організацій відносяться такі організації, як Організація Об'єднаних Націй та Міжнародний Валютний Фонд, а до регіональних – Європейський Союз.

Поділ за функціональною спрямованістю, посібник «Міжнародні організації» Ю.Г. Козака відбувається на організації загальної компетенції та спеціальної компетенції. Наприклад, ООН є прикладом організації загальної компетенції, оскільки охоплює широкий спектр проблем: політичні, соціальні, екологічні та ін. В свою чергу, Організація країн експортерів нафти (ОПЕК) є організацією спеціальної компетенції, оскільки була утворена нафтовидобувними країнами для координації нафтової політики.

Характер діяльності міжнародних організацій визначається основним спрямуванням діяльності цих організацій. Існують як універсальні, що охоплюють більшість основних сфер людської діяльності, так і ті, що спрямовані на політичні питання, економічні, військові та ін.

Проаналізувавши запропоновані системи типології міжнародних організацій, на мою думку, в питанні впливу міжнародних організацій на національну економічну політику найважливішим розподілом цих організацій є розподіл за характером діяльності та розподіл за юридичним статусом організацій.

Міжнародні економічні організації, в залежності від їх характеру діяльності, можуть бути: фінансовими, торговими та ін. Це напряду визначає їх вплив на формування країною економічної політики, оскільки впливають саме в межах своєї діяльності. Міжнародні фінансові організації можуть вплинути у формуванні грошово-кредитної політики, надання ними позик змінює розуміння керівних органів влади щодо обслуговування боргу держави.

Міжнародні організації торгівлі, в свою чергу, впливають при коригуванні політики зовнішньоекономічної діяльності країни, можливістю створень угод вільної торгівлі та ін.

Економічна інтеграція на прикладі Європейського Союзу

Європейський Союз, як представник міждержавної економічної організації, є прикладом розвитку економічної інтеграції. Угорський економіст Бела Баласса у XX-му столітті запропонував наступну структуру розвитку економічної інтеграції:

- Зона вільної торгівлі;
- Митний союз;
- Спільний ринок;
- Економічний союз;
- Повна економічна інтеграція.

Зона вільної торгівлі полягає у відміні митних тарифів на міжнародну торгівлю товарами та послугами. Види та обсяги факторів виробництва, які будуть підпадати під умову вільної торгівлі вирішується країнами-підписантами.

Митний союз включає в себе пункти зони вільної торгівлі а також запроваджує єдині митні тарифи для країн, які не є членами митного союзу.

Спільний ринок є наступною ланкою інтеграції і окрім умов митного союзу, додає скасування нетарифних обмежень (акцизи, збори, квоти) на торгівлю не лише товарами і послугами, а й капіталу. Також спільний ринок забезпечує вільне переміщення робочої сили (четвертого фактору виробництва). В умовах спільного ринку суб'єкти виробничого сектору економіки, які є нерезидентами, позбавлені бар'єрів для торгівлі.

Економічний союз включає в себе можливість утворення уніфікованих норм регулювання діяльності різних сфер національних економічних політик. В економічному союзі можливий і монетарний союз, який передбачає введення єдиної валюти для членів союзу.

Повна економічна інтеграція передбачає передачу національних повноважень в економічній та інших сферах до наднаціональних органів влади. При цьому відбувається уніфікація законодавства утвореного союзу щодо інших країн-не членів союзу, зокрема у питанні торгівлі факторами виробництва. Для здійснення монетарної та фіскальної політики утворюються наднаціональні центральні банки та органи податкової політики.

Ступені регіональної економічної інтеграції					
Форми інтеграції	Умови функціонування				
	Скасування митних тарифів на товари та послуги	Спільна політика по відношенню до країн-членів союзу	Скасування нетарифних обмежень (акцизи, квоти)	Вільне переміщення чотирьох факторів виробництва (товари, послуги, капітал, робоча сила)	Уніфікація різних сфер економічної діяльності. Валютний союз, єдина монетарна політика
Зона вільної торгівлі	х				
Митний союз	х	х			
Спільний ринок	х	х	х	х	
Економічний союз	х	х	х	х	х
Повна економічна інтеграція	х	х	х	х	х

(табл. 1. «Ступені економічної інтеграції», створено автором на основі [18])

Отже, на прикладі Європейського Союзу як інтеграційного міжнародного об'єднання та міжнародної організації, можна побачити, що діяльність

міжнародної організації в цілому спрямовує розвиток країни до лібералізації економічних та інших відносин між державами, а при посиленні інтеграційних процесів стає регулятором та спочатку доповнює, а потім замінює державні органи влади у вирішенні питань окремих аспектів економічної політики.

Взаємодія національної економічної політики та міжнародних організацій

«Економічна політика - це система ретельно спланованих, науково обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну господарських процесів і явищ, що мають місце в національній економіці, метою яких є досягнення конкретних цілей» [2, с.1]. Отже, економічною політикою є вплив на процеси в економіці відповідно для досягнення цілей цієї політики. Визначення економічної політики дає напрямок, в якому буде здійснюватися державне регулювання економіки.

Структурувати економічну політику можна і виходячи із інструментів, що будуть застосовуватися (фіскальна, монетарна та регуляторна політики), і виходячи із галузей (інвестиційна політика, антимонопольна політика, соціальна політика та ін.).

В умовах глобалізації при створенні економічної політики необхідно рахуватися з великими міжнародними компаніями через транснаціоналізацію. «Глибинним наслідком глобалізації є обмеження регулюючих функцій держав. При цьому країни вже не можуть належним чином захистити національні економіки від дисбалансів й асиметричних шоків. Унаслідок лібералізації національні уряди втрачають можливість ефективно використовувати цілий ряд макроекономічних інструментів. Отже, глобалізація веде до незворотного деформування ринкових механізмів на основі зміни характеру конкуренції»[3, с.39]. Таким чином, економічна політика не може ігнорувати міжнародну торгівлю з її аспектами: пересування факторів виробництва у більш вигідніші умови для виробників,

технологічний аспект виробництва, взаємодія міжнародних ринків та ін. Тому наразі створюється ситуація, коли глобальні тренди та транснаціональні компанії у складі ринку разом з ним створюють умовно сталі умови, константу, а економічна політика, виходячи з цих умов та встановлених цілей, може стати мультиплікатором для економічного зростання. Прикладом таких дій є встановлення або скасування податків, встановлення облікової ставки, норми законодавства для господарської діяльності (антимонопольна та конкурентна політика), мита та квоти для зовнішньої торгівлі, підтримка курсу національної валюти та, звичайно, трансформування відносин власності (роздержавлення, приватизація або, навпаки, націоналізація).

Держава повинна виступати регулятором соціально-економічної діяльності, організуючи її. Для реалізації вдалої економічної політики необхідно правильно та обґрунтовано ідентифікувати національні інтереси та пріоритети для економічного розвитку.

Розділ 2.

Діяльність міжнародних економічних організацій.

Наразі майже всі держави світу залучені до членства у міжнародних організаціях. Міжнародні організації, об'єднуючи держави в економічному, політичному та інших напрямках, має серйозний вплив на розвиток країн-членів. Виступаючи регуляторами міжнародних відносин, міжнародні організації подібні до державних органів влади, проте мають міждержавний рівень охоплення. Таким чином, вони приймають участь у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. «Під стратегією у даному випадку слід розуміти довгостроковий план або напрям розвитку з найважливішими установками, наприклад, з метою подолання несприятливого сьогоденішнього економічного стану й досягнення більш високих параметрів його розвитку»[5, с.2].

Організація Об'єднаних Націй наразі є найбільш глобальною міжнародною організацією, яка займається вирішенням питань майже усіх сфер людської діяльності. ООН спостерігає та реагує на світові економічні, соціальні, політичні, кліматичні та інші зрушення, маючи у своєму складі органи різних рівнів: організації, ради, суди. ООН також займається розробкою і просуванням глобальних стратегій, найзнаковішими є Декади економічного розвитку, які розробляються кожні десять років. Так у 2019-2028 році була представлено Десятиліття ООН щодо сімейних фермерських господарств, у 2008-2017 – Друге Десятиліття ООН по боротьбі з бідністю, у 1990-2000 – Міжнародне Десятиліття за викорінювання колоніалізму. Після розпаду великих колоній у XX-му столітті, ООН почало допомагати країнам, що були колоніями у минулому, досягати економічного розвитку.

Інша група міжнародних економічних організацій, що пов'язана з світовим фінансовим сектором, з'явилася в середині XX-го століття. Група Світового банку складається наразі з п'яти організацій:

- Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)
- Міжнародна асоціація розвитку (МАР)
- Міжнародна фінансова корпорація (МФК)
- Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (БАГІ)
- Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС)

Загальним покликом Світового банку, з терміном якого пов'язані більше МБРР та МАР, є підтримка проектів та стратегій економічного розвитку фінансово.

МБРР займається наданням позик, кредитів, гарантій а також консультаційними послуг країнам із середніми та низькими рівнями доходів. МАР є частиною Світового банку, яка займається допомогою найбіднішим країнам світу. Ціллю МАР є зменшення бідності, за допомогою надання позик з низькими або навіть нульовими відсотками а також грантів та програм, які сприяють економічному розвитку, зменшують нерівність та покращують рівень життя. МФК має спільну мету з іншими організаціями групи Світового банку, проте діє у межах сектору приватного підприємництва в країнах. МФК кредитує підприємства в нових індустріальних країнах. БАГІ займається залученням інвестицій до країн, яким допомагає Світовий банк, надючи гарантії для інвесторів по захисту їх інвестицій від некомерційних ризиків.

Міжнародний валютний фонд разом із групою Світового банку належить до міжнародних фінансових організацій, які наразі є основою валютно-кредитної міжнародної системи. МВФ займається кредитуванням країн-членів, в тому числі і в екстрених ситуаціях, для відновлення міжнародних резервів, стабілізації валюти, підтримки міжнародної торгівлі та стійкого економічного зростання. Також МВФ спостерігає за міжнародною валютною системою і розвитком світової економіки для виявлення ризиків та розробки рекомендацій щодо фінансової стабільності. Крім того, МВФ проводить регулярну перевірку економічної та фінансової політики країн-членів.

Світова організація торгівлі (СОТ) є ще одною важливою міжнародною економічною організацією у сфері міжнародної торгівлі. Торгові угоди СОТ охоплюють товари, послуги та інтелектуальну власність. В угодах прописані принципи лібералізації та допустимі виключення. Також угоди СОТ вимагають від урядів країн зробити свою торгову політику прозорою. Усі члени СОТ повинні проходити періодичну перевірку своєї торгової політики та практики. Також країни-члени СОТ передають до організації справи та випадки, коли вважають, що їх права згідно угод порушуються, таким чином СОТ врегульовує торгові відносини між країнами. Угоди СОТ містять спеціальні положення для країн, що розвиваються, включаючи більш тривалі терміни виконання угод і обов'язків, заходи щодо розширення їх торгових можливостей. СОТ підтримує регулярний діалог з неурядовими організаціями, парламентарями, іншими міжнародними організаціями, засобами масової інформації та громадськістю щодо різних аспектів діяльності СОТ з метою підкріплення співпраці та підвищення обізнаності щодо діяльності СОТ [6].

Виходячи з функцій СОТ, формується наступні принципи роботи СОТ:

- Недискримінація. Країни не повинні допускати дискримінації між торговими партнерами, товарами, послугами або громадянами;
- Відкрита торгівля. Зниження торговельних бар'єрів є способом стимулювання торгівлі;
- Прозорість. Суб'єкти ринку мають бути впевнені в тому, що торговельні бар'єри не будуть підвищуватися необґрунтовано та спонтанно;
- Справедлива конкуренція. Протидія «нечемній» практиці, такий як експортні субсидії, демпінг цін є функцією СОТ, яка за допомогою правил вирішує, яка практика є анти конкурентною і як СОТ та уряди країн повинні на це реагувати;

- Підтримка менш розвинутих країн. Угоди СОТ допомагають країнам з перехідною економікою адаптуватися до угод СОТ і підтримують реалізацію цих угод;
- Захист навколишнього середовища. СОТ дозволяють країнам-членам виконувати заходи щодо захисту навколишнього середовища;
- Інклюзивність. СОТ прагне створювати більш інклюзивну торгову систему, яка дозволить більшій кількості жінок та малих підприємств брати участь у торгівлі та отримувати економічні вигоди;
- Партнерство. СОТ підтримує регулярний діалог із громадським суспільством, профспілками, університетами та діловими колами для розширення співпраці та створення партнерств;
- Цифрова торгівля. СОТ признає зростаюче значення електронної комерції та підтримує розробку глобальних правил цифрової торгівлі і вирішення проблем, пов'язаних з цифровим розривом. [7]

«В умовах бурхливого розвитку науково-технічного прогресу конкурентоспроможним може бути лише інноваційним виробництво. Це зумовило активізацію проведення наукових досліджень, а також розвитку міжнародного науково-технічного обміну. У процесі обміну інноваційними технологіями виникли нові наднаціональні структури, які взяли на себе правові та організаційні функції регулювання питань у сфері інтелектуальної власності» [5, с.4]. Наразі діє Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (англ. Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, скорочено TRIPS). Вона грає ключову роль у сприянні торгівлі знаннями та креативністю, у вирішенні торговельних суперечок у питанні інтелектуальної власності. В рамках угоди TRIPS з СОТ співпрацює Всесвітня організація інтелектуальної власності (англ. World Intellectual Property Organization, скорочено WIPO). Ці дві організації сприяють інноваційному розвитку міжнародної економіки.

Виходячи з описання діяльності міжнародних економічних організацій як в загальноекономічному секторі, так і в фінансовому та торговому секторі, можна стверджувати, що міжнародні організації мають вплив на створення урядом окремої країни своєї економічної політики, оскільки зазвичай ці країни прагнуть інтегруватися та отримувати економічні вигоди від взаємодії з міжнародними організаціями, іншими державами та іноземними компаніями.

Співпраця з СОТ та динаміка міжнародної торгівлі України

Україна є членом СОТ з 16 травня 2008 року. За цей час було підписано чимало як двосторонніх, так і багатосторонніх угод про вільну торгівлю. Серед них: Європейський Союз – Україна, European Free Trade Association (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія) – Україна, GUAM (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова), Канада – Україна, Україна – Ізраїль, Великобританія – Україна. Такі угоди означають утворення тісного зв'язку міжнародної торгівлі між державами, ними визначаються послаблення для міжнародної торгівлі товарами, послугами та/або вільного переміщення робочої сили та капіталу і, як наслідок, посилення економічної інтеграції.

Для аналізу динаміки міжнародної торгівлі України товарами і послугами я обрав період з 2012 по 2018 рік. За даними Державної служби статистики України, я отримав наступні дані:

	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африк а	Америка	Австралі я і Океанія
Експорт/Exports									
2012	68830,4	25318,6	43511,8	17424,0	17123,7	17681,1	5638,2	2607,7	50,9
2013	63320,7	22077,3	41243,4	17064,2	16758,6	16813,0	5094,7	2163,6	40,1
2014	53901,7	14882,3	39019,4	17122,1	17002,9	15350,9	5098,2	1372,2	23,5
2015	38127,1	7806,1	30321,0	13248,3	13015,2	12378,9	3803,3	785,6	13,6
2016	36361,7	6031,5	30330,2	13790,1	13496,3	11796,3	3865,1	735,2	18,3
2017	43264,7	6916,4	36348,3	17901,9	17533,4	12967,3	4047,7	1207,9	71,9
2018	47335,0	7025,2	40309,8	20606,0	20157,0	13754,1	4127,0	1620,0	48,6
Імпорт/Imports									
2012	84717,6	34497,2	50220,4	27569,6	26237,2	17140,5	851,3	4446,7	195,7
2013	76986,8	27941,6	49045,2	28566,2	27046,5	15237,3	749,8	4339,9	93,7
2014	54428,7	17276,9	37151,8	22383,0	21069,1	10848,3	679,9	3021,5	182,2
2015	37516,4	10485,5	27030,9	16665,3	15330,2	7235,8	601,7	2336,6	169,6
2016	39249,8	8565,4	30684,4	18470,2	17140,8	8920,5	553,9	2594,8	120,6
2017	49607,2	11477,9	38129,3	22922,4	20799,4	10679,4	719,0	3615,6	151,4
2018	57187,6	13209,1	43978,5	25370,8	23216,5	13617,3	757,9	4110,6	69,3

(Табл. 2 «Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами», створено автором на основі [10])

	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія	Невизначені країни
Експорт/Exports										
2012	14096,2	5811,1	7304,9	3945,1	3750,2	1255,6	165,5	1427,7	230,6	280,3
2013	14233,2	5814,9	8418,3	4883,7	4195,7	1427,0	153,0	1581,9	78,6	294,0
2014	11520,8	4034,3	7486,5	4431,0	3991,6	1350,7	131,3	1242,8	71,5	258,9
2015	9736,6	3544,8	6191,8	3521,4	2927,9	1120,3	145,1	1134,7	91,0	179,3
2016	9868,0	3727,9	6140,1	3499,0	3004,9	1154,5	125,1	1132,9	37,8	190,8
2017	10714,3	3763,9	6950,4	4019,5	3452,7	1301,9	149,3	1184,8	31,1	263,8
2018	11637,9	3701,3	7936,6	4665,2	3979,9	1480,9	161,4	1338,2	28,3	262,6
Імпорт/Imports										
2012	6650,1	1238,2	5401,0	3038,8	3641,2	1515,7	37,5	505,1	6,7	297,2
2013	7523,0	1466,5	6056,5	3531,2	4212,0	1585,1	35,1	580,4	3,9	320,9
2014	6373,1	1204,0	5169,1	3002,6	3148,8	920,8	44,3	694,8	3,6	503,1
2015	5523,0	839,6	4683,4	2749,1	2750,1	850,9	39,4	609,7	1,6	432,7
2016	5326,5	672,6	4653,9	2400,7	2421,6	888,8	40,7	773,4	1,3	549,0
2017	5476,1	650,4	4825,7	2558,6	2532,5	1086,3	80,8	724,9	1,7	373,4
2018	6308,8	688,5	5620,3	3238,1	3355,8	1334,7	155,8	535,5	2,5	353,7

(Табл. 3 «Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами», створено автором на основі [10])

За даними Державної служби статистики України щодо зовнішньої торгівлі України товарами та послугами можна виокремити наступну динаміку:

- Обсяги експорту товарів знижуються з 2012 року до 2016 року, після чого збільшуються, але не підіймаються до рівня 2014 року. Обсяги експорту послуг мають таку ж динаміку, як і обсяги експорту товарів.
- Обсяги експорту товарів до країн СНД згідно загальній тенденції також зменшуються з 2012 року, а в 2014 році скорочуються в два рази. Щодо експорту послуг наявна тенденція до зменшення обсягів з 2013 року до 2016 року, та поступове збільшення у 2017-2018 роках.
- Обсяги експорту товарів до країн Євросоюзу майже не змінюються супротив загальної тенденції експорту України. Можна побачити просадки експорту у 2015-2016 роках. Експорт послуг до країн ЄС поступово збільшується з 2015 року, після серйозного скорочення у 2014 році.
- Експорт товарів до країн Азії не зазнає серйозного зменшення в 2012-2018 роках, хоча все ж таки корелюють з загальним трендом зменшення обсягів експорту товарів України. Експорт послуг до країн Азії становить близько 15% від загального експорту послуг, та також корелює з загальним трендом експорту послуг

Проаналізувавши динаміку, можна зробити наступні висновки щодо експорту та імпорту товарів і послуг:

- По-перше: Україна є схильною до експорту товарів, ніж послуг. Це пов'язано з багатою сировинною базою країни, сприятливими кліматичним та територіальними умовами для створення агропродукції. Для прикладу, в Україні існує успішний агрохолдинг «МХП», який активно співпрацює з урядами та агентами інших країн, таких як ОАЕ, Саудівська Аравія, Німеччина, Великобританія.
- По-друге: події 2014 року (незаконна анексія Криму російською федерацією, розв'язана російською федерацією війна на сході України) суттєво негативно вплинули на обсяги експорту. Необхідно було розірвати торгові зв'язки з країною агресором, через що суттєво зменшився обсяг

експорту товарів до країн СНД. Також багато підприємств промисловості, які експортували товари до інших країн, були вимушені припинити свою роботу на сході України через бойові дії.

- По-третє: в розрізі 2012-2018 років Україна постає імпортоорієнтованою країною. Це пов'язано з низькою кількістю високотехнологічних виробництв товарів, які б користувалися попитом. Тому Україна експортує напівфабрикати, сировину та умовно низькотехнологічну продукцію.
- По-четверте: проте в плані зовнішньої торгівлі послугами, Україна вже постає експортоорієнтованою країною. На мою думку, це обумовлено великою кількістю українських філіалів великих іноземних компаній. Для прикладу можу привести українські офіси всесвітніх аудиторських компаній «Великої четвірки» - EY, KPMG, Deloitte, PwC.

Фактичним пріоритетами щодо зовнішньої торгівлі України є:

- Експорт товарів: торгівля з іншими країнами світу (не СНД, ЄС, Америка, Африка, Азія та Австралія), сталий експорт у великих обсягах до Європи, країн ЄС та Азії.
- Імпорт товарів: торгівля з іншими країнами світу (не СНД, ЄС, Америка, Африка, Азія та Австралія), імпорт з Європи, країн ЄС та Азії.
- Експорт послуг: експорт до інших країн світу, Європи, країн СНД та країн ЄС.
- Імпорт послуг: імпорт з інших країн світу, Європи та країн ЄС.

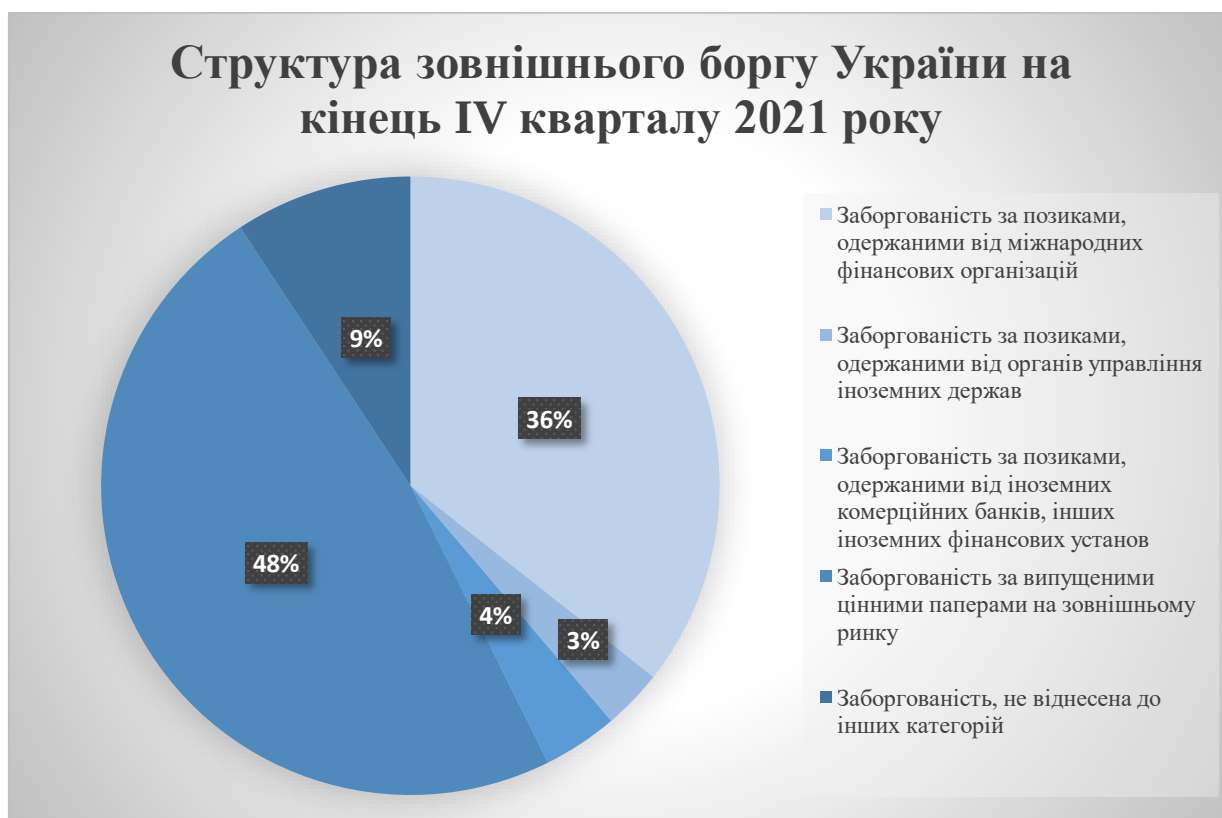
Варто зазначити, що міжнародна торгівля з країнами Європейського Союзу та Європи є більш вигідною через міжнародні торговельні угоди СОТ, оскільки зменшуються витрати на транспортування через зменшення митних тарифів на експорт та імпорт.

Наслідками вступу України до СОТ можна назвати поступове відділення України від ринку СНД як основного торговельного партнера. Змінилися

географічні орієнтири зовнішньоекономічної діяльності України. Угоди СОТ дозволили Україні вийти на ринки Азії та Африки, зокрема з сільськогосподарською продукцією. Це дозволило сильному агропромисловому комплексу України вийти на європейські ринки, не відчувши недобросовісної конкуренції.

Співпраця України та міжнародних фінансових організацій. Державний борг

Зовнішній борг України у IV-му кварталі 2021 року склав 1 300, 12 млрд. грн. Структура зовнішнього боргу наступна:

(Рис. 1 «Структура зовнішнього боргу України на кінець IV кварталу 2021 року», створено автором на основі [11])

Найбільшу частку структури зовнішнього боргу України в 2021 році займає заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку (48%, 625 млрд. грн.) та заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій (36%, 463 млрд. грн.)

Найбільшими кредиторами України серед міжнародних організацій останні п'ять років є Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейське Співтовариство та Міжнародний Валютний Фонд.

Рік	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Загальний зовнішній борг	980,19	1 080,31	1 099,20	931,87	1 258,52	1 300,12
NEFCO	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06
Європейське співтовариство	62,81	94,12	104,97	87,46	132,36	136,37
Європейський банк реконструкції та розвитку	16,07	18,00	16,00	11,98	13,69	10,50
Європейський Інвестиційний Банк	14,52	19,36	18,85	18,59	26,99	27,70
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	137,46	137,87	135,06	116,13	149,66	167,90
Міжнародний Валютний Фонд	140,91	137,95	95,55	57,49	119,57	119,00
Фонд чистих технологій (МБРР)	0,07	0,17	0,40	0,54	1,05	1,59

(Табл. 4 «Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних державних організацій 2016-2021 рік, млрд. грн.», створено автором на основі [11])

Отже, Україна залучає кошти шляхом розміщення облігацій зовнішніх державних позик (ОЗДП) та отримання кредитів від міжнародних організацій. Більшість з цих державних зовнішніх зобов'язань є довгостроковими, тобто початковий термін погашення починається від 5 років з моменту надання позики. Кризовий період пандемії COVID-19 створив зростання дефіциту бюджету, в результаті чого у 2020-2021 році були випущені ОЗДП на загальний обсяг емісії 4.35 млрд. Доларів США та 1.24 млрд. Євро [13].

Можна побачити, що за останні 5 років, Україна отримує значну кількість грошей від міжнародних економічних організацій. Ця співпраця продовжується значно довше, ніж 5 років, а Україна залучала кошти за рахунок різноманітних програм підтримки та грантів. Наразі, за даними

Міжнародного Валютного Фонду, станом на 28 лютого 2021 року, Україна має неповернутих запозичень від МВФ на суму 7,5 мільярдів СПЗ (Спеціальних Прав Запозичень) [19], що еквівалентно близько 11 мільярдам доларів США. Важливо зазначити, що позики від міжнародних організацій з відносно низькими відсотками були використані Україною для покриття дефіциту бюджету. Не дивлячись на значні суми виплат, які необхідно буде виконати, постійний діалог України з МВФ дозволяє коригувати ці виплати на користь України. Також для України МВФ виступає надійним партнером в контексті отримання фінансової допомоги у кризових ситуаціях. Проте з іншої сторони, залучення такої кількості грошової маси за такий довгий період створює проблему обслуговування зовнішнього боргу. Отримання нових кредитів зводить країну в боргову яму, а також не дозволяє країні самостійно обирати вектор розвитку, оскільки кредитор (в особі МВФ) ставить не найвигідніші умови для отримання траншу.

Наразі співпраця МВФ з Україною, на мою думку, вже стала невід'ємною та на впливовою на формування економічної політики. Проте сьогоднішня тенденція показує, що більшість траншів МВФ (близько 60%) були спрямованні на поповнення резервів Національного банку України [20], тобто на покриття дефіциту бюджету. Я вважаю, що така економічна політика не є вдалою у довгостроковій перспективі, оскільки ці кошти не репродукуються у економічний дохід внаслідок реновацій чи модернізації економіки.

Розділ 3.

Переваги та недоліки співпраці з міжнародними економічними організаціями

Через глобалізацію та інтеграційні процеси, які стосуються і економіки також, кожна країна стикається з міжнародними економічними організаціями.

Міжнародний валютний фонд як міжнародна фінансова організація ставить перед собою мету допомагати країнам-членам у подоланні криз шляхом надання фінансової допомоги, виправляти дефіцит платіжного балансу.

Вдало використана фінансова допомога зможе відновити достатні валютні резерви, підвищити рівень конкурентоспроможності економіки. Також, окрім фінансів, МВФ надає і технічну допомогу у переході країнам до нових фінансових стандартів та в удосконаленні грошово-кредитної системи.

Негативними аспектами є те, що фінансова допомога може створити велике боргове навантаження на країну, збільшуючи її зовнішній борг. У разі збільшення обсягу боргу, країна буде мати нижчий кредитний рейтинг, в результаті чого буде отримувати кредити на загальних умовах з більш високими відсотками. Також буде формуватися фінансова залежність від зовнішніх грошових впливів при неправильному їх використанні. При виділенні міжнародною фінансовою організацією грошової допомоги при кризових ситуаціях, уряду країни необхідно буде створювати нову економічну політику із розрахунку нових бюджетних доходів.

Співпраця з Світовою організацією торгівлі позитивно впливає на можливості країни отримувати вигоди від зовнішньоекономічної діяльності. Окрім угод про вільну торгівлю, оскільки членство в СОТ передбачає приведення законодавства до норм та правил СОТ, що змінює інституційне середовище. Країни також використовують механізм угод про вільну торгівлю як інструмент економічної інтеграції з обраним регіоном або

державою. Вільна торгівля, яку забезпечують угоди СОТ, дають можливість знизити ціни для споживачів, підвищити конкуренцію а також сприяє використанню ефекту масштабу для виробництв.

Проте, країна-член СОТ не зможе більше використовувати увесь спектр протекціоністських заходів для захисту власного виробника або розвитку певної галузі, оскільки СОТ регулює подібну діяльність і для того, аби, наприклад, дозволити вводити імпорتنі мита, необхідно консультуватися з СОТ аби уникнути порушень правил. Країнам, що розвиваються, також буде складно одразу інтегруватися в лібералізовані умови торгівлі, оскільки вітчизняні підприємства не будуть готові до масштабного виробництва та конкуренції.

Роль міжнародних організацій у формуванні національної політики

Ключовою організацією в контексті міжнародного співробітництва є Організація Об'єднаних Націй. Головною метою ООН є не лише «Підтримувати міжнародний мир та безпеку», а також і «Здійснювати міжнародну співпрацю у розвитку та вирішенню проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру» [16].

«Міжнародний Валютний Фонд, як спеціалізована установа ООН є одним з основних інструментів впливу на формування економічної політики держав учасниць. Завдання організації полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів і міжнародних розрахунків, яка дозволяє країнам (і їх громадянам) вести операції один з одним. При цьому, МВФ проводить безперервний нагляд за економікою. Для підтримки стабільності і запобігання кризам в міжнародній валютно-фінансовій системі МВФ спостерігає за економічною політикою країн і економічними і фінансовими змінами в країнах, регіонах і світі за допомогою офіційної системи, відомої як нагляд» [17].

Вплив та мета діяльності групи Світового банку визначає їх інструментарій впливу на формування економічної політики. Структури Світового банку співпрацюють не тільки з урядовим сектором, а й із сектором приватного підприємництва. Як і МВФ, Світовий банк надає фінансування для реалізації проектів, консультує, публікує звіти та рекомендації а також проводить програми підтримки країн, що розвиваються.

Світова організації торгівлі стала міжнародним регулятором для багатьох країн у діяльності міжнародної торгівлі. Основним інструментом СОТ є угоди СОТ про вільну торгівлю, на які теж необхідно звертати уваги при створенні економічної політики.

Підпорядковуючись глобальним економічним процесам інтеграції, держави не могли залишитися повз зони діяльності міжнародних економічних організацій в різних сферах. Процес участі країни в міжнародній організації базується на підписанні та ратифікації спеціальної угоди. Як і будь яка інша, угода про міжнародне співробітництва окреслює коло прав та обов'язків кожної сторони, яка її підписує. А з урахуванням принципу пріоритетності міжнародного права над національним, зобов'язання, що витікають з цих нормативно-правових актів, здебільшого, спрямовані на контроль за впровадженою економічною політикою в державі у відповідності до цілей певних міжнародних організацій.

Рекомендації щодо здійснення економічної політики у рамках співпраці з міжнародними організаціями

Наразі, на мою думку, інструменти економічної політики держави не є вже тим явищем, яке здатне створити з нуля в країні економічні умови. Через глобалізацію та неможливість ізолювати країну від зовнішніх чинників та, зокрема, інтеграційних процесів, вдала економічна політика здатна примножити сприятливе економічне середовище, створене глобальними трендами, транснаціональними компаніями та міжнародними організаціями. Тепер, при створенні та реалізації економічної політики уряди не уникають

впливу міжнародних організацій, які мають своє бачення щодо умов для сталого економічного зростання держави.

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями може бути дуже вигідна для країн, на допомогу яким ці організації орієнтуються.

Міжнародний валютний фонд, наприклад, ставить за мету не лише фінансувати, але й консультувати уряди країн-членів у питанні фіскальної, монетарної, фінансової політики.

Наразі для України є актуальним питанням використання залучених від МВФ та інших організацій коштів. Надані кошти можна використовувати для покриття дефіциту бюджету у кризових ситуаціях, аби продовжити виконання державних функцій. Проте, як я вважаю, в довгостроковій перспективі продовжувати отримувати кошти для забезпечення прийняттого рівня доходів і витрат бюджету не є гарною ідеєю, яка веде до поглиблення боргової ями держави, зниження її кредитного рейтингу, зростання зовнішнього боргу та формування залежності існування економіки країни від зовнішніх джерел фінансування. Прикладом наслідків такої політики є Греція, яка в кризовій ситуації, що була викликана світовою фінансовою кризою 2007 року, продовжувала покривати дефіцит бюджету новими борговими зобов'язаннями. Отже, основним критерієм успішності залучення коштів від міжнародних організацій, на мою думку, є можливість покласти залучені фінанси в основу майбутніх доходів, які будуть використанні на обслуговування цього боргу. Таким чином визначається і доцільність залучення такого типу заборгованості. Наразі позики надаються міжнародними організаціями під певні умови, які необхідно виконати для отримання фінансової допомоги. Таким чином, міжнародні організації намагаються застрахувати виплату боргу в майбутньому, спонукаючи державний уряд до реформ. Отже співпраця країн з міжнародними фінансовими організаціями в контексті отримання фінансової допомоги має базуватися на розумінні та діях уряду держави на необхідності здійснення

економічної політики по реалізації отриманих коштів в проекти та інновації, що стимулюють економічний розвиток, покращують економічну інфраструктуру, створюють можливості для збільшення тієї сфери, яка створює в бюджеті країни доходи.

Членство країни в Світовій організації торгівлі вже передбачає зміни в економічній політиці в сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Таким чином, умови торгівлі країни-члена СОТ лібералізуються, стає неможливим використовувати протекціоністські інструменти без наслідків, проте, членство в СОТ дає можливість країні інтегруватися у світове господарство. Важливим при розумінні інтеграції країни у світову економіку є те, що членство в СОТ не гарантує припливу іноземного капіталу та інвестицій у країну. Таким чином, для отримання вигоди від міжнародної торгівлі та угод про вільну торгівлю СОТ, економічна політика держави також має концентруватися на створенні привабливого інвестиційного середовища, бізнес-клімату. Також важливо розуміти уразливість державних виробництв до лібералізованих правил торгівлі СОТ, які передбачають чесну конкуренцію, мінімальну кількість державної підтримки та стандартизацію продукції. Через глобалізацію та інтеграційні процеси між країнами-членами СОТ створюється нерівність, в якій одна країна має кращі та більш технологічні потужності для створення товарів та послуг, які покликані виправити зони вільної торгівлі. ЗВТ, на мою думку, є стимулюючим фактором для держави та державних виробництв для проведення інновацій та покращення якості та технологічності власної продукції.

Висновки

Завдяки глобалізаційним та інтеграційним процесам, створення міжнародних організацій дозволили їм очолювати світове господарство.

Проаналізувавши запропоновані системи типології міжнародних організацій, на мою думку, в питанні впливу міжнародних організацій на національну економічну політику найважливішим розподілом цих організацій є розподіл за характером діяльності та розподіл за юридичним статусом організацій.

Міжнародні економічні організації, в залежності від їх характеру діяльності, можуть бути: фінансовими, торговими та ін. Це напряду визначає їх вплив на формування країною економічної політики, оскільки впливають саме в межах своєї діяльності. Міжнародні фінансові організації можуть вплинути у формуванні грошово-кредитної політики, надання ними позик змінює розуміння керівних органів влади щодо обслуговування боргу держави.

Міжнародні організації торгівлі, в свою чергу, впливають при коригуванні політики зовнішньоекономічної діяльності країни, можливістю створень угод вільної торгівлі та ін.

Наразі формування та реалізація національної економічної політики не можлива без впливу міжнародних організацій. Своєю діяльністю ці організації спонукають країни до виконання певних перетворень. Держава повинна виступати регулятором соціально-економічної діяльності, організуючи її. Для реалізації вдалої економічної політики необхідно правильно та обґрунтовано ідентифікувати національні інтереси та пріоритети для економічного розвитку.

Наразі майже всі держави світу залучені до членства у міжнародних організаціях. Міжнародні організації, об'єднуючи держави в економічному, політичному та інших напрямках, має серйозний вплив на розвиток країн-членів. Виступаючи регуляторами міжнародних відносин, міжнародні організації подібні до державних органів влади, проте мають міждержавний

рівень охоплення. Таким чином, вони приймають участь у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. Міжнародні організації мають вплив на створення урядом окремої країни своєї економічної політики, оскільки зазвичай ці країни прагнуть інтегруватися та отримувати економічні вигоди від взаємодії з міжнародними організаціями, іншими державами та іноземними компаніями.

Співпраця з міжнародними організаціями має як позитивні, так і негативні аспекти, які виражаються в залежності від проводимої економічної політики держави. Визначення пріоритетів державного розвитку та можливостей досягнення цього розвитку є необхідним для успішної співпраці з міжнародними організаціями.

Список використаних джерел

1. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Логвінова Н.С. Міжнародні організації: кредитно-модульний курс, видання 3-тє, перероблене та доповнене. Київ, 2009, 344с.
2. Яковенко Р.В. Основні напрями економічної політики та її завдання. Кропивницький, 2018. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/7856/1/429pdf.PDF>
3. Уманців Ю.М., Міняйло О.І. Економічна політика держави за умов глобальних трансформацій. Київ, 2018, с. 37-49
4. Артьомова Т.І. Засади становлення нової системи державного управління господарською діяльністю. Інститут економіки та прогнозування України, 2015, с. 19-25. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/viep_2015_2015_4.pdf
5. Ринейська Л.С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. Електронне фахове видання «Ефективна економіка», 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf
6. WTO – What we do. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_we_do_e.htm
7. WTO – What we stand for. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.htm
8. WTO – TRIPS. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm
9. WTO – Ukraine overview. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/ukraine_e.htm
10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Міністерство фінансів України – статистика державного боргу. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>
12. Боргова статистика МВФ в рамках ССПД. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/DSBB-%D1%83%D0%BA%D1%80_-new_31_12_2021.pdf
13. Міністерство фінансів України – ОЗДП. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/ozdp>
14. Батракова Т.І., Денисенко А.А. Структура, динаміка та сучасні тенденції зовнішньої державної заборгованості України. «Економіка та суспільство» №26/2021, 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/339/324>

15. Прохорова М.Е., Каспирів Ю.Ф. ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА МВФ. Київ, 2015. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/SR/article/download/14097/19925>
16. UN Charter. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>
17. Воронюк Є. В. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/83.pdf
18. Економічна інтеграції – Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_integration
19. Ukraine in IMF. URL: <https://web.archive.org/web/20210414015709/https://www.imf.org/en/Countries/UKR>
20. Міністерство фінансів України. Міжнародний валютний фонд. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mvf>